

شیوع حساسیت به داروهای بی‌حس کننده تزریقی مورد استفاده در اعمال دندانپزشکی در مراجعین به کلینیک آرژی تهران طی سال‌های

۱۳۸۶-۱۳۸۴

دکتر فهیمه اخلاقی[†]- دکتر صدیقه عظیمی حسینی^{*}- دکتر سید حسین متضوی^{**}- دکتر بهار هوشمند^{***}-
دکتر کامبیز عابجیزاده^{****}

*دانشیار گروه آموزشی جراحی دهان و فک و صورت، دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

**دانشیار گروه آموزشی بیماری‌های دهان، دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

***دانپزشک

****استادیار پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

Title: Prevalence of hypersensitivity to dental local anesthetic drugs in patients referred to Tehran Allergy clinic (2005-2007)

Authors: Akhlaghi F. Associate Professor*, Azimi Hosseini S. Associate Professor**, Mortazavi S.H. Associate Professor**, Houshmand B. Dentist, Abachizadeh K. Assistant Professor***

Address: *Department of Oral and Maxillofacial Surgery, School of Dentistry, Shahid Beheshti University of Medical Sciences

** Department of Oral Medicine, School of Dentistry, Shahid Beheshti University of Medical Sciences

*** Department of Community Medicine, School of Dentistry, Shahid Beheshti University of Medical Sciences

Background and Aim: According to controversies in the prevalence of hypersensitivity to dental local anesthetic drugs and patients who claim hypersensitivity to these drugs, the aim of this study was to determine the prevalence of hypersensitivity to dental amide local anesthetic drugs in patients referred to Tehran Allergy Clinic in 2005-2007.

Materials and Methods: In this Study (Review of existing data), records of 130 patients who were referred to "Tehran allergy Clinic" (2005-2007) were studied.

Results: The average age of patients was 29.5 ± 18.8 years. 34% of cases showed positive skin reactions to at least one of the tested Lidocain concentrations and 10% of cases showed positive skin reactions to at least one of the tested Prilocain concentrations. There was a statistically significant difference in hypersensitivity to Lidocain 0.01 and 0.001 ($p=0.017$) and also between Lidocain 0.001 and 0.0001 ($p<0.01$). There was no statistically significant difference between other tested drug concentrations ($p>0.05$).

Conclusion: Many patients with history of hypersensitivity, show positive reaction to local dental anesthetic drugs. Prilocain hypersensitivity reactions are less than Lidocain. So application of Prilocain accompanies with less risk but its application should not be considered completely safe.

Key Words: Hypersensitivity; Local anesthesia; Lidocaine; Prilocaine

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به تناقضات موجود در میزان شیوع آرژی به بی‌حسی‌های موضعی و مواجهه دندانپزشکان با بیمارانی که ادعای حساسیت به داروهای بی‌حسی موضعی دندانپزشکی می‌کنند. هدف از این تحقیق بررسی شیوع آرژی به این داروها در مراجعین به کلینیک آرژی تهران طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۴ می‌باشد.

+ مؤلف مسؤول: نشانی: تهران- خیابان اوین- دانشکده دندانپزشکی شهید بهشتی- گروه آموزشی جراحی دهان و فک و صورت
تلفن: ۰۲۶۷۱۹۰۷ نشانی الکترونیک: fahimehakhlaghi@hotmail.com

روش بررسی: در این تحقیق که از نوع مطالعه مستندات در دسترس می‌باشد از پروندهای ۱۳۰ بیمار مراجعه کننده به کلینیک آرزوی تهران طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۴ استفاده شد.

یافته‌ها: میانگین سنی بیماران $18/8 \pm ۲۹/۵$ سال بود. ۳۴٪ از بیماران حداقل به یکی از غلظت‌های لیدوکائین و ۱۰٪ از بیماران حداقل به یکی از غلظت‌های پریلوکائین پاسخ مثبت نشان دادند. در مقایسه میزان حساسیت به غلظت لیدوکائین $1/0$ با غلظت $1/۰۰۰$ آن تفاوت آماری معنی‌داری مشاهده شد ($p=0/07$). همینطور در مقایسه غلظت لیدوکائین $1/0$ با غلظت $1/۰۰۰$ آن تفاوت آماری معنی‌داری مشاهده شد ($p<0/01$).

نتیجه‌گیری: درصد قابل ملاحظه‌ای از افراد با شرح حال حساسیت، به داروهای بی‌حسی تزریقی مورد استفاده در دندانپزشکی واکنش نشان می‌دهند. این واکنش در مورد داروی پریلوکائین کمتر از لیدوکائین می‌باشد. به همین جهت استفاده از آن با خطرات کمتری همراه خواهد بود. البته این مسئله نباید به معنای بی‌خطر بودن کامل پریلوکائین تلقی شود.

کلید واژه‌ها: ازدیاد حساسیت؛ بی‌حسی موضعی؛ لیدوکائین؛ پریلوکائین

وصول: ۸۷/۱۱/۱۰ تأیید چاپ: ۸۷/۹/۱۵ اصلاح نهایی: ۸۷/۳/۲۷

مقدمه

وجود دارد، پاسخ‌های آرزویک نسبت به داروهای بی‌حسی موضعی عبارتند از: درماتیت، اسپاسم برونش‌ها و آنفیلاکسی سیستمیک. شایع‌ترین نوع پاسخ آرزویک، بروز واکنش‌های پوستی موضعی است. احتمال بروز پاسخ‌های آرزویک که زندگی بیمار را به خطر بیندازد بسیار نادر است (۱۸، ۱۷).

امروزه تست‌های پوستی هنوز روش اصلی جهت آزمایش آرزویک به داروهای بی‌حسی موضعی هستند چندین نوع آزمایش پوستی وجود دارد که نوع Intra Cutaneous مطمئن‌ترین روش بوده و دقت آن را تا صد برابر آزمایش Cutaneous ذکر کرده‌اند. در روش $1/۱$ Intra Cutaneous میلی‌لیتر از محلول مورد نظر با سوزن ۲۶ گیجیج به بازو یا ساعد تزریق می‌شود و ناحیه تزریق به مدت ۳۰ دقیقه مورد مشاهده قرار می‌گیرد (۱۹-۲۵).

در مطالعات گوناگون، شیوع حساسیت به داروهای بی‌حسی موضعی تزریقی در اعمال دندانپزشکی بررسی شده است که در بعضی تحقیقات حساسیت به این داروها مثبت و در برخی منفی گزارش شده است (۱۶). Aldrete و همکاران حساسیت به پروکایین تراکایین و کلروپروکایین را در ۸ بیمار از ۱۱ بیمار مورد مطالعه گزارش کردند ولی حساسیت نسبت به پریلوکایین را گزارش نکردند (۱۹). Hodgson و همکاران پاسخ مثبت به تست اینترادرمال نسبت به لیدوکایین را در ۲۲٪، از گروه بیماران (۹۰ نفر) و پاسخ مثبت نسبت پریلوکایین را در ۵٪ از گروه بیماران گزارش کردند (۲۰). Rood واکنش مثبت نسبت به لیدوکایین را در هیچ‌کدام از نمونه‌های مورد بررسی (۹۷ بیمار)

استفاده صحیح از داروهای بی‌حسی موضعی دندانپزشکی جهت کنترل درد بیماران عملی بی‌خطر است و به طور کلی واکنش‌های زیان‌آور نسبت به بی‌حسی‌های موضعی تزریقی رایج نیستند (۳-۱). ولی نمی‌توان استفاده از بی‌حسی موضعی در دندانپزشکی را صد درصد بدون مخاطره دانست (۴). مهمترین عوارض جانبی بی‌حسی‌های موضعی دندانپزشکی واکنش‌های سمی (اوردوز، جذب سریع، تزریق داخل عروقی) ایدیوسینکراتی، سایکوژنیک و آرزویک می‌باشد (۱۶، ۱۵). آرزویک واقعی به بی‌حسی‌های موضعی تزریقی نادر است (۸، ۷) و کمتر از ۱٪ کل واکنش‌های ناخواسته به عوامل بی‌حسی موضعی را شامل می‌شود (۱۳-۹).

در میان مواد بی‌حسی، عموماً گروه استر (بنزوکایین، پروکایین و غیره) باعث آرزویک می‌شوند. خوبشختانه واکنش‌های افزایش حساسیت به آمیدها (لیدوکایین، پریلوکایین و غیره) فوق العاده نادر هستند و اکثر بیمارانی که اظهار می‌کنند حساسیت دارند، در تحقیقات ثابت نشده که حساسیت داشته باشند. آنها اغلب واکنش‌های دیگر مانند سنکوب یا Panic attack را با واکنش‌های آرزویک اشتباه می‌گیرند (۱۴، ۱۵) و ماهیت اصلی واکنش‌های نامطلوب به بی‌حسی‌های موضعی، سایکوژنیک و در ارتباط با ترس گزارش شده است (۱۳، ۱۶). بر اساس مطالعات Rood آرزویک واقعی به لیدوکایین و پریلوکایین فوق العاده نادر است و این داروها با استفاده صحیح، ایمن هستند (۱۶). در واکنش‌های آرزویک امکان درگیری یک یا چند سیستم بدن

بازو یا ساعد تزریق شده و ناحیه تزریق به مدت ۳۰ دقیقه مورد مشاهده قرار می‌گیرد. جهت پیشگیری نسبی از موارد مثبت کاذب، نرمال سالین به عنوان شاهد استفاده می‌شد که پاسخ مثبت به آن نشانده‌نده درموگرافیسم درافراد است. لازم به ذکر است که تست‌ها در اثاق مجهر به تمام امکانات اورژانس و تحت نظارت تیم پرستاری انجام می‌شوند.

شدت حساسیت بیماران در این کلینیک از + تا +++ نشان داده می‌شود.

+ : اریتم دور محل تزریق تا قطر ۱ سانتی‌متر

++ : اریتم دور محل تزریق تا قطر ۱/۵-۱ سانتی‌متر

+++ : اریتم دور محل تزریق تا قطر ۱/۵-۲ سانتی‌متر

++++ : اریتم دور محل تزریق با قطر بیشتر از ۲ سانتی‌متر چنانچه در بیماری پاسخ مثبت به ماده بی‌حساسی به همراه پاسخ مثبت به شاهد مشاهده می‌شد، تعداد علامت‌های مثبت از شاهد کسر می‌شد و نتیجه ثبت می‌شد. اطلاعات بدست آمده توسط نرم‌افزار SPSS Ver 14 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

* درموگرافیسم: نوعی حساسیت شدید پوستی که ورود سوزن باعث ایجاد پاسخ مثبت می‌شود.

یافته‌ها

در این تحقیق نمونه‌های مورد بررسی شامل ۸۴ زن (۵۶٪) و ۴۶ مرد (۴۳٪) بودند که نسبت زن به مرد ۱/۸ بود. میانگین سنی بیماران ۱۸/۸ $\pm$ ۲۹/۵ و در محدوده سنی ۴-۲۰ سال بود. تمام بیماران سابقه حساسیت به بی‌حساسی را اظهار کرده بودند.

از کل ۱۳۰ بیماری که تست الگزی انجام داده بودند، ۳۴٪ حداقل به یکی از غلظت‌های لیدوکایین و ۱۰٪ حداقل به یکی از غلظت‌های پریلوکایین، پاسخ مثبت نشان دادند. شیوع حساسیت به داروهای مورد مطالعه در جدول ۱ نشان داده شده است.

در مقایسه میزان حساسیت به غلظت لیدوکایین ۰/۰۱ با غلظت ۰/۰۰۰۱ آن تفاوت آماری معنی‌داری مشاهده شد ($p=0/017$). در مقایسه میزان حساسیت به غلظت لیدوکایین ۰/۰۰۱ با غلظت ۰/۰۰۰۱ آن تفاوت آماری معنی‌داری مشاهده شد ($p<0/01$). در مقایسه میزان حساسیت به سایر غلظت‌های داروهای مورد مطالعه تفاوت آماری

گزارش نکرده است (۱۶). عظیمی و اخلاقی پاسخ پوستی مثبت به لیدوکایین را در ۱/۲۶٪ از بیماران مورد مطالعه (۱۱ نفر) و حساسیت به پریلوکایین را در ۴/۵٪ از بیماران مورد مطالعه (۱۰ نفر) گزارش کرد (۲۱).

درصد زیادی از دندانپزشکان به طور مستقیم یا غیرمستقیم با بیمارانی برخورد می‌کنند که ادعا دارند به یک یا تعداد بیشتری از داروهای بی‌حساسی موضعی معمول مورد استفاده در دندانپزشکی حساسیت دارند.

با توجه به اختلافات موجود بین موارد نادر گزارش شده از واکنش‌های الگزیک واقعی دربرابر شیوع بالای واکنش‌های الگزیک کلینیکی به داروهای بی‌حساسی موضعی معمول استفاده در داروهای بی‌حساسی از این تحقیق بررسی شیوع حساسیت به داروهای بی‌حساسی موضعی تزریقی دندانپزشکی در بیمارانی است که با سابقه حساسیت به داروهای بی‌حساسی موضعی به کلینیک الگزی تهران طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۶ مراجعه نموده‌اند تا با دستیابی به شیوع الگزی در این افراد، اهمیت آمادگی دندانپزشکان در بروز حالات الگزیک نسبت به این داروها مشخص شود.

روش بررسی

این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است که به روش مطالعه مستندات در دسترس (Review of existing data) بر روی پرونده‌های بیماران مراجعت کننده به کلینیک الگزی تهران جهت انجام تست حساسیت به داروهای بی‌حساسی تزریقی انجام شده است. جهت جمع‌آوری اطلاعات از فرم اطلاعاتی استفاده شد. در فرم اطلاعاتی، اطلاعات مربوط به سن، جنس، حساسیت به نرمال سالین، حساسیت به لیدوکایین (۰/۰۰۰۱، ۰/۰۰۱، ۰/۰۱)، حساسیت به پریلوکایین (۰/۰۰۱، ۰/۰۱) و سابقه حساسیت به بی‌حساسی مربوط به ۱۳۰ بیمار مراجعت کننده جهت انجام تست حساسیت به بی‌حساسی موضعی طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۶ جمع‌آوری شد.

تست تعیین حساسیت به بی‌حساسی موضعی در این کلینیک به روش اینترادرمال انجام می‌شود و محلول‌های مورد استفاده، لیدوکایین خالص (بدون نگهدارنده و اپی‌نفرین) و پریلوکایین درسه غلظت (۰/۰۰۰۱، ۰/۰۰۱، ۰/۰۱) هستند. ۱/۰ میلی‌لیتر از محلول با سوزن ۲۶ گیج به

جدول ۱- حساسیت به لیدوکائین و پریلوکائین با غلظت‌های مختلف در تموههای مورد بررسی

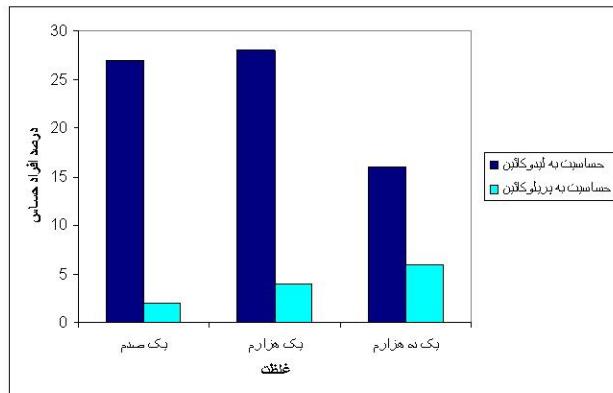
دارو	حساسیت در مردان	حساسیت در زنان	کل
لیدوکائین ۰/۰۱	۲۱	۳۱	۲۷
لیدوکائین ۰/۰۱	۲۶	۲۹	۲۸
لیدوکائین ۰/۰۰۱	۱۳	۱۷	۱۶
پریلوکائین ۰/۰۱	۰	۳	۲
پریلوکائین ۰/۰۰۱	۶	۳	۴
پریلوکائین ۰/۰۰۰۱	۱	۳	۶

واکنشها گزارش نمی‌شوند و تخمین زده شده است که تنها ۱۵-۱۰٪ واکنش‌های نامطلوب جدی گزارش می‌شوند (۱۵). از طرفی علائمی که در واکنش‌های نامطلوب به داروهای بی‌حسی موضعی مشاهده می‌شوند غیر اختصاصی هستند که غالباً منجر به تشخیص غلط به عنوان آرژی می‌شوند (۲۷). واکنش افزایش حساسیت فوری (I) به شکل تورم لب، زبان و اطراف چشم، پریشانی، خارش عمومی به خصوص در دست و پا، کهیر و سختی در تنفس بروز می‌کند (۱۵). واکنش افزایش حساسیت تأخیری (IV) بیشتر به صورت درماتیت تماسی دیده می‌شود و حدود ۸۰٪ پاسخ‌های آرژی واقعی به داروهای بی‌حسی موضعی را تشکیل می‌دهد (۲۹). واکنش‌های افزایش حساسیت تیپ دو و سه در مورد داروهای بی‌حسی موضعی مشاهده نشده است (۲۹).

در تحقیق حاضر ۳۴٪ از نمونه‌ها حداقل به یکی از غلظت‌های لیدوکائین پاسخ مثبت نشان دادند. در مطالعه عظیمی و اخلاقی بر روی مراجعین به کلینیک آرژی تهران، شیوع حساسیت به لیدوکائین در ۱۱۰ فرد مورد بررسی ۲۶٪ گزارش شده است (۲۱). همخوانی موجود بین نتایج این دو مطالعه می‌تواند به دلیل شباهت گروه مورد بررسی باشد. در مطالعه Hodgson و همکاران پاسخ مثبت به تست اینترادرمال را در ۲۲٪ از گروه بیماران (۹۰ نفر) گزارش کرده بودند. هماهنگی موجود می‌تواند به علت نزدیکی تعداد نمونه‌ها و انتخاب جامعه مورد بررسی از میان افراد دارای سابقه حساسیت به مواد بی‌حسی باشد (۲۰).

در تحقیق Aldrete و همکاران از ۱۱ بیمار مورد مطالعه، ۸ نفر نسبت به پروکائین تراکائین و کلروپروکائین پاسخ مثبت نشان دادند. اما پاسخ هیچکدام به لیدوکائین، مهی و اکائین یا پریلوکائین مثبت نبود.

p value معنی‌داری مشاهده نشد (>0.05). بدین صورت که مربوط به تفاوت غلظت $0/01$ و $0/001$ لیدوکائین برابر $0/582$ تفاوت غلظت $0/01$ و $0/001$ پریلوکائین برابر $0/250$ ، تفاوت غلظت $0/01$ و $0/0001$ پریلوکائین برابر $0/180$ و تفاوت غلظت $0/001$ و $0/0001$ پریلوکائین برابر $0/754$ می‌باشد. همچنین میزان حساسیت به لیدوکائین و پریلوکائین مقایسه شد و تفاوت حساسیت به آنها از نظر آماری معنی‌دار بود (<0.01). به این ترتیب احتمال بروز واکنش‌های آرژیک در به کاربردن پریلوکائین کمتر می‌باشد (نمودار ۱).

نمودار ۱- میزان حساسیت به غلظت‌های مختلف لیدوکائین و پریلوکائین

بحث و نتیجه‌گیری

چون داروهای بی‌حسی امکان انجام اینمن و راحت بسیاری از اعمال دندانپزشکی را فراهم می‌آورند لذا به طور گستره‌ای در دندانپزشکی به کار برده می‌شوند (۵). واکنش‌های نامطلوب نسبت به داروهای بی‌حسی موضعی شایع نیستند (۳). البته بسیاری از این

تمام بیماران این مطالعه با سابقه حساسیت به داروهای بی‌حسی دندانپزشکی به این مرکز مراجعه نموده بودند ولی مشاهده شد که تنها ۳۴٪ از مراجعین به لیدوکایین و ۱۰٪ به پریلوکایین حساسیت داشتند. که نشان می‌دهد تشخیص بالینی آرژی به این داروها صحیح نبوده است و واکنش نامطلوب آنها علت دیگری داشته است. اکثر این واکنش‌های نامطلوب می‌تواند در نتیجه خواص دارویی بی‌حسی موضعی یا تنگ کننده عروقی (واکنش وابسته به دوز)، تزریق داخل عروقی و یا وجود ترس و اضطراب باشد (۳۰). در صورتی که اظهارات بیمار مشابه علائم بالینی آرژی بود دندانپزشک می‌باشد استفاده از این داروها را تا ارزشیابی توسط آرژیست به تأخیر اندازد. چنانچه فردی پاسخ مثبت حتی با شدت (+) داشته باشد، از نظر متخصصین کلینیک آرژی تهران نمی‌تواند از داروی مربوطه استفاده کند و اگر اصرار به استفاده از دارو باشد، باید تحت شرایط کامل احیاء و وجود داروهای اورژانس انجام شود. در صورت نیاز به بی‌حسی قبل از اعلام نتیجه آرژیست، عاقلانه‌ترین کار استفاده از مپی‌واکایین یا پریلوکایین بدون تنگ کننده عروقی است (۳۱). در این مطالعه مشخص شد که حساسیت به لیدوکایین و پریلوکایین در افرادی که واکنش قبلی در پروسه‌های دندانپزشکی نسبت به داروهای بی‌حسی را ذکر می‌کنند، به ترتیب بالاحتمال ۳۴٪ و ۱۰٪ متصور است. همچنین در غلظت‌های بالاتر لیدوکایین احتمال وقوع واکنش‌های آرژیک بیشتر است. در مطالعه حاضر حساسیت نسبت به داروی بی‌حسی لیدوکایین به میزان قابل توجهی بیشتر از پریلوکایین بود و به این ترتیب در صورت عدم وجود کنترالدیکاسیون در مورد پریلوکایین، این دارو، امنیت کاربری بیشتری دارد. از آنجایی که در کلینیک آرژی تهران پاسخ‌های تأخیری ارزیابی نمی‌شوند، پیشنهاد می‌شود که بیماران مجدداً بعد از ۴۸ ساعت مورد بررسی قرار گیرند.

این اختلاف نیز ظاهراً ناشی از تعداد کمتر نمونه‌های این مطالعه است، همچنین غلظت داروهای مورد استفاده در تست‌ها ذکر نشده بود تا بتوان مقایسه صحیح‌تری انجام داد (۱۹).

در مطالعه Rood هیچ کدام از نمونه‌های مورد بررسی واکنش مثبت به لیدوکایین نشان ندادند (۱۶). این اختلاف می‌تواند به علت تعداد کم نمونه در آن مطالعه (۳۱ نفر) باشد.

در تحقیق حاضر ۱۰٪ از نمونه‌ها به پریلوکایین پاسخ مثبت نشان دادند. در مطالعه عظیمی و اخلاقی بر روی مراجعین به کلینیک آرژی تهران شیوع حساسیت به پریلوکایین در ۱۰۸ فرد مورد بررسی ۴/۵٪ گزارش شده است (۲۲). همخوانی موجود بین نتایج این دو مطالعه Hodgson و همکاران در ۵ نفر از گروه بیماران (۹۰ نفر) و ۱ نفر از کنترل (۴۵ نفر) حساسیت به این دارو گزارش شده است (۲۰). هماهنگی موجود می‌تواند به علت حجم نمونه و جامعه مورد بررسی باشد. در مطالعه Aldrete و همکاران که بر روی ۱۲ بیمار انجام شده است، پاسخ مثبت به پریلوکایین نشان داده نشده است که اختلاف موجود می‌تواند به علت حجم نمونه بیشتر و جامعه مورد بررسی در مطالعه حاضر باشد (۱۹). در مطالعه Rood که بر روی ۶۶ بیمار انجام شد، هیچگونه پاسخ مثبتی به پریلوکایین گزارش نشده است. تعداد کم نمونه‌ها در مطالعه Rood می‌تواند این عدم پاسخ را توجیه کند (۱۶).

در مطالعه حاضر تفاوت حساسیت به لیدوکایین و پریلوکایین از نظر آماری معنی‌دار بود و به این ترتیب احتمال بروز واکنش‌های آرژیک در به کاربردن پریلوکایین کمتر است. ساختار ملکولی دو داروی لیدوکایین و پریلوکایین که هر دو جزء آمیدها طبقه‌بندی می‌شوند شباهت زیادی به هم دارند ولی تفاوت‌های جزئی در ساختار ملکولی می‌تواند عامل تفاوت آرژی‌زاوی این دو دارو باشد (۲۲).

منابع:

- Johnson W.t, destigter : Hypersensitivity to procaine , teracaine , mepivacaine and methyl paraben : report of a case. JADA 1983;106(1) : 553 – 556.
- Milam SB, Giovannitti J.A. local anesthetics in dental practice . Dent clin of N.Am July 1984 ;28 (3) : 493-508.
- Jackson D,Chen AH,Bennett CR. Identifying true Lidocaine allergy.J Am Dent Assoc 1994;125(9):1364-1366.
- Krame H.S, Mitton V.A . Complications of local anesthesia . Dent clin of N.Am July 1973;17 (3) : 443-460.
- LU DP : Managing Patients with local anesthetic complications using alternative methods. Pa Dent J (Horriss) 2002; 69(3) : 22-9.
- Stanley F.Malamed. Handbook of local anesthesia.5th Ed,2004,chapter 18.p:319.
- Finder RL , Moore PA: Adverse drug Reactions to local anesthesia . Dent clin North Am. 2002;46 (4) : 747-57.
- Levy SM,Baker KA.Considerations in different diagnosis of adverse reactions to local anesthetic:report of a case. J Am Dent Assoc.1986;113(2):271-273.
- Cawson RA,Curson I,Whittington DR.The hazards of dental

- local anesthetics. Br Dent J 1983;154(8):253-8.
- 10-** Lilley JD,Russel C,walker RO,Waterhouse JAH. Use and misuse of equipment for dental local analgesia. J Dent 1978;6(2):133-46.
- 11-** Boakes AJ, Laurence DR,Lovel KW,O' Neil R, Verrill PJ. Adverse reactions to local anaesthetic/vasoconstrictor preparations. Br Dent J 1972;133(4):137-40.
- 12-** Challacombe SJ,Hodgson T,Shirlaw PJ. Allergic reaction.Br Dent J 2000;189(10);10:527.
- 13-** Verrill PJ. Adverse reactions to local anesthetics and vasoconstrictor drugs.Practitioner 1975;214(1281):380-7.
- 14-** Seymour RA,Meechang JG,Yates MS.Pharmacology and dental therapeutics,3rd Ed,New York,Oxford University Press 1999,Chap 8:22-24.
- 15-** Ball IA. Allergic reactions to lignocaine. Br Dent J 1999; 186(5):224-226.
- 16-** Rood. J.P. Adverse reaction to dental local anesthetic injection – allergy is not the cause. Br. Dent J.2000 189(7): 380-384.
- 17-** Aldrete JA,O'Higgins JW. Evaluation of patients with history of allergy to local anesthetic drugs, South Med J,1971;64(9):1118-1121.
- 18-** Jackson W.F. Allergic disorders:U.S.A Mosby 1997:chap5.
- 19-** Aldrete J, Johnson DA: Evaluation of intracutaneous testing for investigation of allergy to local anesthetic agents. Anesthesiology 1970; 4 (1): 173 -181.
- 20-** Hadgson TA, Shirlow PY: Skin testing After anaphylactoid reactions to dental anesthetics , a comparison with controls. Oral Surg , oral Med, oral Path 1993,75(6): 706 -711.
- 21-** عظیمی حسینی صدیقه،احلاقی فهیمه،صادقی شهناز. بررسی شیوع حساسیت به بی‌حسی های موضعی دندانپزشکی در مراجعین به کلینیک البرزی تهران طی سال ۱۳۸۰ و نیمه اول سال ۱۳۸۱ پایان نامه شماره ۲۰۹، رشته دندانپزشکی،دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهری بشتبختی. سال تحصیلی ۱۳۸۱-۸۲.
- 22-** Chandler MJ,Grammer LC,Patterson R:Provocative Challeng with local anesthetics in patients with a prior history of reaction,J Allergy Clin Immunol 1987;79(6):883-886.
- 23-** Rozicka T,Gerstmeier M,Przybilla B et al:Allergy to local anesthetics,comparison of patch test with prick and intradermal test results.J Am Acad Dematol,1987,16(6):1202-1208.
- 24-** Brawn DT,Beamish D,Wildsmith JA. Allergic reaction to an amide type local anaesthetic.Br J Anaesth 1981;53(4):435-7.
- 25-** Fisher M.The diagnosis of acute anaphylactoid reactions to anaesthetic drugs. Anaesth Intensive care 1981; 9(3):235-41
- 26-** Schatz M. Skin testing and incremental challeng in the evaluation of adverse reactions to local anesthetics. J Allergy Clin Immunol 1984;74(4 Pt 2):606-16.
- 27-** Milam SB, Giovannitti JA, Bright D. Hypersensitivity to amide local anesthesia. Oral Surg 1983;56(6):593-596.
- 28-** Adriani J. Etiology and management of adverse reactions to local anesthetic. Int Anesth Clin 1972;10(1):127-151.
- 29-** Canfield DW, Gage TW.A guideline to local anesthetic allergy testing. Anesth Prog 1987;34(5):157-163.
- 30-** Giovannitti JA,Bennett CR. Assessment of allergy to local anesthetics. Jam Dent Assoc 1979;98(5):701-6.
- 31-** Becker DE, Reed KL. Essentials of local anesthetic pharmacology. Anesth Prog 2006; 53(3):98-109.